

2. Попова.О . Агроінвестиції та доступ до землі: загострення суперечностей. - «Дзеркало тижня. Україна» №11, 25 Березень 2011
 3. Праця України.- статистичний збірник.- К.2011. – с. 167
 4. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия .- Москва.- Инфра-М.- 2009.- с.143
 5. Статистичний збірник :Сільське господарство України.- К.- 2010.- С.356
- Рецензент: д.е.н., професор Фірсов Є.О.*

УДК 330.15:338.432:631.11

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА УМОВИ ЙОГО ФОРМУВАННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Сосновська О.О., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія*

Досліджено механізм формування ресурсного потенціалу, його склад та структуру у сільськогосподарських підприємствах Полтавської області, визначено внутрішні та зовнішні чинники розвитку, проаналізовано досягнутий рівень використання та його вплив на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції.

The mechanism, composition and structure of forming of the resource potential in the agricultural enterprises of the Poltava area has been investigated; the internal and external factors of development are determinate, the attained level of the use and its influence are analysed on efficiency of production of agricultural goods.

Постановка проблеми. У сучасних умовах аграрна політика в Україні спрямовується на підвищення рівня продовольчої безпеки країни, створення умов щодо забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та поліпшення соціальних стандартів життя сільського населення. Не дивлячись на це, значна частина підприємств працюють на межі банкрутства, що викликано відсутністю коштів для фінансування діяльності, недостатньою державною підтримкою тощо. У більшості підприємств основним джерелом коштів для формування ресурсного потенціалу є прибуток та позики фінансово-кредитних установ і частково субсидії. У кінцевому рахунку підприємства не мають можливості щодо здійснення навіть простого відтворення наявного ресурсного потенціалу.

У цих умовах важливою проблемою є вивчення забезпеченості сільськогосподарських підприємств основними видами ресурсів, досягнутого рівня ефективності використання наявного ресурсного потенціалу та джерел його формування. Саме науково-теоретична та практична значимість указаних проблем обумовила актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вивченню теоретичних питань формування, розвитку та ефективного використання потенціалу підприємств присвячено ряд наукових робіт. Проблема формування і ефективного використання ресурсного потенціалу досліджувалась такими відомими економістами: Андрійчук В.Г., Бугуцький О.А., Гайдуцький П.І., Кристальний О.В., Лукінов І.І., Месель-Веселяк В.Я., Нелеп В.Н., Пасхавер Б.Й., Саблук П.Т., Стельмашук А.М., Трегобчук В.М. та інші. Їх дослідження перева-

жно присвячені проблемі оптимізації складу та підвищення ефективності використання ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Наявність дискусійних проблем, а також об'єктивна необхідність визначення головних чинників ефективного формування та використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств обумовили вибір теми дослідження. Метою дослідження є обґрунтування сутності поняття ресурсного потенціалу, аналіз його стану, досягнутого рівня ефективності функціонування та визначення напрямів щодо поліпшення його формування та використання. Наші дослідження проведені за матеріалами сільськогосподарських підприємств Полтавської області.

Виклад основного матеріалу досліджень. Потенціал підприємства – поняття багатогранне, наявність якого визначається як зовнішнім, так і внутрішнім середовищем. В загальному розумінні, “потенціал підприємства” – це сукупність засобів і можливостей підприємств у реалізації своєї місії в даних умовах господарювання [1].

Ресурсний потенціал підприємства – це сукупність взаємопов'язаних ресурсів, які використовуються для виробництва продукції, а також спроможність працівників використовувати їх з метою виробництва та реалізації продукції для отримання максимального прибутку. Він є багатоконпонентним. Як правило, величина цього потенціалу визначається обсягом окремих видів ресурсів (земельних, матеріальних, трудових, нематеріальних та фінансових), які перебувають у розпорядженні підприємства [1]. На наш погляд, ресурсний потенціал – це можливості підприємства щодо використання наявних ресурсів, які не лише використовуються, але є у зовнішньому середовищі, а також тих, які можуть з'явитись у майбутньому для максимального задоволення потреб споживачів та отримання прибутку.

У сучасних умовах механізм управління ресурсним потенціалом підприємств не відповідає завданням підвищення ефективності їх функціонування. Основною причиною цього є саме обмеженість ресурсів та інвестицій у їх формування, що потребує постійного пошуку заходів спрямованих на їх повніше використання (табл. 1).

Аналіз даних табл. 1 показує, що вартість валової продукції сільського господарства у 2011 р. становила 14,9 млрд. грн, що на 21,4% більше порівняно із 2009 р. Особливо помітними темпам зростало виробництво продукції рослинництва – на 27,1%, в той час як тваринництва лише на 3,5%. Особливо несприятливим роком для сільського господарства області був 2010 р., коли виробництво продукції було мінімальним впродовж останнього періоду. Зростання обсягів виробництва сільськогосподарської галузі у 2011р. сприяло збільшенню її рентабельності. Так, у рослинництві прибуток зріс майже втричі, а у тваринництві – вдвічі. Рівень рентабельності відповідно склав 34,7% та 6,5%, що на 15,3 в.п. та 1,8 в.п. більше порівняно із 2009 р. Якщо до 2010 р. держава збільшувала кількість коштів на підтримку сільськогосподарського виробництва, то у 2011 р. їх обсяг суттєво зменшився – на 1106 млн. грн., або на 17,2%.

Основні показники ефективності виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств Полтавської області, 2009-2011 рр.

Показники	Роки			2011 р. у % до 2009 р.
	2009	2010	2011	
Вироблено валової продукції сільського господарства (у постійних цінах 2010 р.) – всього, млн.грн	12287,3	10999,2	14922,5	121,4
у т.ч. продукції рослинництва	9344,8	8064,7	11877,2	127,1
тваринництва	2942,5	2934,5	3045,3	103,5
Одержано валової продукції сільського господарства, тис. грн. у розрахунку на:				
1 середньорічного працівника	8162	7364	10066	123,3
100 га сільськогосподарських угідь	637,6	572,0	782,2	122,7
Одержано прибутку (збитку) від реалізації сільськогосподарської продукції, млн. грн	533,4	1062,2	1579,6	296,1
у т.ч. продукції рослинництва	490,4	987,7	1485,1	302,8
тваринництва	43,0	74,5	94,5	219,8
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, %	15,5	21,7	27,6	x
у т.ч. продукції рослинництва	19,4	28,0	34,7	x
тваринництва	4,7	5,4	6,5	x
Інвестиції в основний капітал, млн. грн	492,2	631,6	450,9	91,6
Прямі іноземні інвестиції, млн. грн	18,3	18,0	14,4	78,7
Отримано коштів державної підтримки, млн.грн	40,4	67,5	55,9	138,4

Паралельно зменшуються інвестиції в основний капітал. Якщо до 2010 р. вони зростали, то у 2011 р. зменшилися на 8,4% порівняно із 2009 р. та 28,6% порівняно із 2010 р., що є недопустимим, адже загальновідомо, що головним фактором розвитку продуктивних сил є інвестиції, які є джерелом відтворення основних засобів. А тому їх зменшення загрожує стану основної діяльності. В той же час зменшилися і прямі іноземні інвестиції в сільське господарство до 14,4 млн. грн, або на 21,3% порівняно із 2009 р. На нашу думку, основною причиною цього є неефективна політика державної підтримки, що є вкрай загрозливим, оскільки сільське господарство є стратегічною галуззю, рівень розвитку якого визначає стан продовольчої безпеки країни.

Важлива роль у забезпеченні ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств належить ресурсному потенціалу. Розглянемо його кількісну та якісну структуру в агроформуваннях Полтавської області (табл. 2).

Аналіз даних табл. 2 показує, що вартість ресурсного потенціалу впродовж 2009-2011 рр. збільшилася із 32,3 млрд. грн до 49,0 млрд. грн, або майже у 1,5 рази. Цьому сприяло збільшення вартості земельних ресурсів на 3,9 млрд. грн (22,5 %), необоротних активів на 1,8 млрд. грн (53,3 %), оборотних активів на 2,2 млрд. грн (38,0%), вартості трудового потенціалу на 0,7 млрд. грн (12,1 %).

Забезпеченість сільськогосподарських підприємств Полтавської області основними видами ресурсів та ефективність використання ресурсного потенціалу, 2009-2011 рр.

Показники	Роки			2011 р. у % до 2009 р.
	2009	2010	2011	
Кількість сільськогосподарських підприємств	2366	2368	2375	100,4
Середньорічна чисельність працівників, зайнятих у сільському господарстві, тис. осіб	46,8	46,7	46,1	98,5
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	1377,6	1372,3	1368,4	99,3
Середньорічна вартість необоротних активів, млн. грн.	3330,6	4954	5106	153,3
Наявність тракторів усіх марок, шт.	10714	10352	10269	95,8
Середньорічна вартість оборотних активів, млн. грн	5888,1	6771,5	8125,6	138,0
Оцінка ресурсного потенціалу, млн. грн	32344,6	48110,0	48954,1	151,4
у т. ч. на 1 га с.г., тис. грн	23,5	35,1	35,8	152,3
Структура ресурсного потенціалу, %:				
сільськогосподарські угіддя	65,9	70,1	67,6	x
необоротні активи	10,3	10,3	10,4	x
оборотні активи	18,2	14,1	16,6	x
трудові ресурси	5,6	5,5	5,4	x
Одержано валової продукції с.г. у розрахунку на 1000 грн. ресурсного потенціалу, грн	38,2	22,9	30,5	79,8

У структурі потенціалу чільне місце стабільно займає вартість земельних угідь, не дивлячись на те, що площа сільгоспугідь у підприємствах Полтавської області впродовж 2009-2011 рр. поступово зменшується із 1377,6 тис. га до 1368,4 тис. га, або на 0,7%. Земля є не лише одним із складових елементів ресурсного потенціалу, який активно впливає на процес виробництва, а і базою для органічного поєднання інших виробничих ресурсів. Вцілому сільськогосподарські угіддя Полтавської області характеризуються високим рівнем розораності. Питома вага ріллі в структурі угідь складає 81,4 % [2]. Структурно-динамічний аналіз посівних площ аграрних підприємств за 2009-2011 рр., показав що основну частину в ній займають посіви зернових і зернобобових культур. Питома вага їх у цей період хоча дещо і зменшилася з 60,4 % до 58,0 %, але все ж залишається високою. Це пов'язано із стійким попитом саме на зерно. Суттєво збільшилася посівна площа соняшнику (на 7,8 %) за одночасного зменшення посівів цукрового буряку [2]. Такі зміни викликані, з одного боку, зменшенням прибутковості вирощування цукрових буряків та появою сильних іноземних виробників цукру, а з іншого високою прибутковістю виробництва соняшнику та стійким попитом на нього. За досліджуваний період частка сільгоспугідь у вартості ресурсного потенціалу коливалася у межах 65,9% у 2009 р. до 67,6 % у 2011 р., що сталося за рахунок підвищення вартості інших елементів потенціалу.

Основою розвитку будь-якого виробництва є його матеріально-технічне оснащення. Аналіз матеріально-технічного забезпечення сільсько-

господарських підприємств показує, що у сільському господарстві Полтавської області сформувалась така структура основних засобів, в якій будівлі і споруди займають до 70-72%, а машини, устаткування, передавальні пристрої і транспортні засоби лише 10-12% [2]. Це свідчить про недостатню частку активної частини основних виробничих засобів, що не відповідає сучасним техніко-технологічним вимогам виробництва. На 1000 га орних земель в області припадає лише 8 тракторів. Забезпеченість сільського господарства основними видами сільськогосподарської техніки знаходиться в межах 40-60% від потреби. До того ж майже 90% її вже давно відпрацювала свої нормативні строки експлуатації. Якщо у 2009 р. у структурі ресурсного потенціалу вартість необоротних активів становила 10,3 %, то у 2011 році вона зросла лише на 0,1 в.п.

Ефективність використання матеріальних ресурсів також невисока, що в певній мірі пояснюється прямою залежністю її від співвідношення цін на ресурси для сільськогосподарського виробництва і цін на сільськогосподарську продукцію. Результат такого стану матеріально-технічної бази – зменшення обсягів виробництва валової продукції. У рослинництві згортаються такі високорентабельні галузі як садівництво, овочівництво, знижується економічна ефективність виробництва цукрових буряків, кормових культур тощо. Якщо частка оборотних активів у 2009 році становила 18,2 %, то у 2011 році вона зменшилася до 16,6 %.

Найважливішим складовим елементом ресурсного потенціалу є трудовий потенціал. Основою формування його в аграрному секторі виступає сільське населення у працездатному віці. Не дивлячись на те, що чисельність даної категорії населення за період 2001 – 2011 рр. у Полтавській області зросла з 332,4 тис. осіб до 380,2 тис. осіб, або на 16,2% [2], вартість трудового потенціалу має найменшу частку у структурі ресурсного потенціалу, яка до того ж зменшується з року у рік і у 2011 р. склала 5,4 %.

Аналіз даних наведених у таблиці 2 свідчить про зменшення ефективності використання ресурсного потенціалу. Так, якщо у 2009 році ресурсовіддача за валовою продукцією становила 38,2 грн, то у 2011 році 30,5 грн, що менше на 20,1 %, порівняно з 2009 роком. Це свідчить про погіршення використання ресурсного потенціалу та створення на цій основі передумов до росту собівартості продукції (робіт, послуг).

Ресурсовіддача залежить від низки чинників, головними з яких є: раціональне співвідношення елементів у структурі ресурсного потенціалу, система управління виробництвом, впровадження ресурсоощадних технологій, врахування природно-кліматичних умов [3]. Тому при формуванні ресурсного потенціалу аграрних підприємств необхідно більше уваги приділяти не лише кількісному його нарощуванню, а і якісному вдосконаленню та дотриманню раціональних пропорцій між окремими складовими.

З метою забезпечення результативного процесу формування та використання ресурсного потенціалу, при його організації необхідно враховувати сукупність факторів, що впливають на нього і водночас визначають його ефективність. Основними такими аспектами є: екологічний, соціальний, еко-

номічний, виробничий та фінансовий, що виступають як невід'ємні елементи системи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Актуальною на даний час є необхідність поширення досвіду частини господарств області щодо кооперування, тобто обміну технікою чи купівлі послуг щодо технічного виконання сільськогосподарських робіт. В основі такого кооперування лежать два основні принципи: територіальної близькості та різноманітності техніки.

Висновки. Проведений аналіз оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва дає підстави стверджувати, що забезпечення продовольчої безпеки країн залежить від наявного ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств та досягнутого рівня його використання та відтворення. Покращення економічної ситуації в сільському господарстві і забезпечення максимального використання його можливостей досягається за умови кількісної, якісної та структурної досконалості його ресурсного потенціалу.

Література:

1. Саблук Т.П. Координаційні напрями вирішення економічних проблем в АПК/ П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2005. - № 5. - С. 3-8.

2. Сільське господарство області. 2011. / Статистичний збірник // Полтава., 2012.–274 с.

3. Зміцнення та ефективне використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія / В.С.Шебанін, І.І. Червен, О.В.Шебаніна, М.І. Кареба// Миколаїв: МДАУ.- 2010.- 189 с.

Рецензент: д.е.н., професор Махмудов Х.З.

УДК 631.11:339.137

СТРАТЕГІЧНИЙ БРЕНДІНГ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Тарасенко Н.І., аспірант

Луганський національний аграрний університет

У статті розкриваються поняття бренду та стратегічного брендінга як чинники підвищення конкурентоспроможності підприємств в глобальному контексті. Розглянуті теоретичні аспекти й практичні складові стратегічного брендінга, а також вплив бренду на конкурентоспроможність продукції на ринку харчової галузі.

In the article is opened the concepts of brand and strategic branding as factors of increase of competitiveness of enterprises in a global context. Theoretical aspects and practical constituents of strategic branding, and also influence of brand, are considered on the competitiveness of products at the market of food industry.

Постановка проблеми. Формування ринкової економіки в Україні привело до значного збільшення чисельності господарюючих суб'єктів, розвитку та посилення конкуренції. Необхідно відзначити, що процес економічного розвитку України на сучасному етапі знаходиться під сильним впливом глобалізації. Перебування країни у СОТ ставить проблеми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на всіх її рівнях на перший план. Поки більшість вітчизняних товарів за якістю значно поступаються зарубіжним аналогам. До того ж після вступу України до СОТ і зниження ім-